

УДК 373.5.091.33:004:54

Г. М. Давидюк,
викладач-методист Луцького педагогічного коледжу

Ігрова діяльність на заняттях з хімії

Розглядаються питання, як на основі інноваційних технологій зробити заняття з хімії цікавими, пізнавальними, творчими. Дано методичні поради до побудови таких нестандартних занять.

Ключові слова: інтерактивні технології, сходинова система навчання, ігрові форми роботи.

Davydiuk H. M. Playing Activity at the Chemistry Lessons.

The article deals with the questions of how to make chemistry lessons more interesting, cognitive, creative with the help of innovative technologies. Methodological recommendations on how to create such non-standard lessons are given.

Key words: interactive technologies, stepped education system, playing forms of work.

Постановка проблеми. Основне завдання, яке стоїть перед педагогом, полягає не тільки в тому, щоб викласти матеріал, а й пробудити в студентів бажання отримати знання, розвивати світогляд, навчатися.

Без позитивного емоційного складника неможлива успішна сучасна освіта. «Відсутність єдності емоційності виховання і пізнання всесвіту є одним з найбільш небезпечних джерел байдужості ставлення до знань», – писав В. Сухомлинський. Для цього репродуктивних засобів навчання недостатньо. Для успішного та творчого підходу до розв'язання сучасних освітніх проблем потрібні нестандартні підходи.

Досвід роботи підказує: не слід покладатися тільки на зміст матеріалу, що вивчається. Якщо студенти чи учні не залучені до активної діяльності, будь-який змістовний матеріал викликає в них споглядальний інтерес до предмета. Нетрадиційне заняття поглибить і розширить знання, підвищить зацікавленість. Адже не секрет: останніми роками інтерес до вивчення хімії значно зменшився.

Як змінити цю тенденцію з урахуванням індивідуальних особливостей сучасної молоді, знайти шляхи розвитку їхніх здібностей?

Виклад основного матеріалу. Процес реформування освіти в Україні передбачає застосування нових форм роботи в межах традиційної системи. Більшість освітян уже давно зрозуміли, що перехід від «передачі знань» до «навчання жити» – це основний принцип сучасності. Адже жоден, навіть найталановитіший, педагог не встигає за розвитком науково-технічного прогресу. Тому головним питанням порядку денного є опанування учнями та студентами вмінь і навичок

саморозвитку. Навчити вихованців вчитися значною мірою можна досягти шляхом упровадження інноваційних технологій.

Але розроблена й описана технологія – це одне, а реалізація її на занятті – зовсім інше. Адже вона несе відбиток особистості, ментальності, інтелекту конкретного викладача. Виконання цього завдання безпосередньо пов'язане з навчально-виховним процесом, який ефективно реалізується і через інтерактивне навчання.

Сутність його полягає в тому, що навчальний процес відбувається в умовах постійної активної взаємодії всіх студентів, моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільного розв'язання проблем. На таких заняттях створюється атмосфера співпраці, формування колективу.

Такі підходи до навчання не є зовсім новими. Частково вони використовувалися ще на початку минулого століття (А. Рівін, 1918 р.). Учні різного віку, навчаючись у парах змінного складу, за один рік засвоювали програму трьох-чотирьох років.

Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання знаходимо у працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенка та ін., у теорії розвивального навчання.

Для навчання важливі всі рівні пізнання і всі види методик. Сучасна інформативна база з кожної дисципліни дуже велика. Одній людині неможливо знати все, навіть у вузькій галузі знань. Для цього користуємося комп'ютером. Учня і студентам потрібно дати інші навички: думати, осмислювати ідеї, концепції, а вже на підставі цього вміння шукати потрібну інформацію, тлумачити її, застосовувати до конкретних умов. Саме цьому сприяють інтерактивні технології.

Щоб подолати ускладнення в їх застосуванні, треба старанно планувати свою роботу і пам'ятати:

– Використання інтерактивних технологій варто починати із простих елементів (робота в парах, групах, один-два ігрових моменти на занятті).

– Навчити студентів добирати цікавий матеріал для попередньої підготовки.

– Вибирати для заняття такі інтерактивні вправи, які слугують студентам «ключем» для засвоєння знань.

– Передбачити різні методи привертання уваги студентів, налаштування їх на роботу (вправи-розминки, розподіл ролей у групах).

Як свідчить досвід роботи, найефективнішою формою інтерактивної технології є гра. По-перше, гра дає студентам можливість подолати труднощі. По-друге, під час дидактичної гри формуються навички здобувати інформацію через моделювання життєвих ситуацій.

У процесі вивчення хімії ефективними ігровими методами роботи є ділові, рольові та спортивні ігри. Реалізація ігрових засобів і ситуацій під час заняття відбувається за такими основними напрямками:

– дидактичну мету потрібно ставити у формі ігрового завдання;

– навчальний матеріал засвоюється як засіб гри; до навчальної діяльності залучаються елементи змагання, що перетворює дидактичну гру в ділову;

– успішність виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом.

Ігрову форму роботи можна використати на різних заняттях: засвоєння нового матеріалу, узагальнювальне заняття тощо.

Дуже добре зреалізували себе на заняттях хімії такі ігрові прийоми: «Коло ідей», «Займи позицію», «Ажурна пилка», «Акваріум», «Мікрофон», «Хімічний бій», «Щасливий випадок», «Найрозумніший», «Бегемотик», «Світлофор», «Павучок», «Упізнай речовину».

Організуючи заняття з використанням ігор, необхідно взяти до уваги деякі питання методики:

1. Які дидактичні матеріали та посібники потрібні для заняття?

2. Як забезпечити участь у грі всіх учасників?

3. Які зміни треба внести до форми проведення гри, щоб підвищити інтерес та активність студентів?

4. Яка кількість ігрових моментів забезпечить достатню кількість матеріалу?

Цікаве заняття з хімії можна провести, використавши гру «Віртуальна експедиція в гори». Вона складається з таких етапів:

1. «Зібрати рюкзак» (актуалізація опорних знань).

2. «Перше сходження» (пояснення нового матеріалу, викладач складає схему-кістяк).

3. «Друге сходження» (нарощування на схему додаткової інформації).

4. «Водоспад речовин» (хімічні перетворення).

5. «У печері чарівника» (демонстрація лабораторних дослідів).

6. «Спостереження в дорозі» (відповідь на логічні питання).

7. «Шлях додому» (підсумки заняття).

8. «Освідчення хімії» (складання сенкана).

Ще однією формою нетрадиційного заняття з цього предмета є сходинкова система для розвитку логічного мислення. Вона умовно складається з п'яти ступенів:

I – підготовчий.

II – ланцюгове навчання.

III – дискретне навчання.

IV – самонавчання.

V – взаємонавчання.

Підготовчий ступінь: розглядають мету, повторюють матеріал, який необхідно знати при вивченні нової теми; ставлять проблемні питання.

Ланцюгове навчання: за аналогією ланцюгових реакцій, один студент виконує просте завдання, другий – складніше, а третій – ще складніше. На цьому етапі викладач – режисер.

Дискретне навчання. Викладач порціями видає лекційний матеріал у вигляді кістяка-схеми. Студенти нарощують інформацію на цей кістяк із додаткової літератури. Викладач – диригент, розставляє акценти.

Самонавчання: студенти працюють за спеціально розробленими творчими завданнями, виконують практичну роботу.

Взаємонавчання. Студенти навчають себе самі. Таке навчання може бути в парах або групах. Таким чином засвоюють матеріал, який викладач залишає на самостійне опрацювання. Сильніші студенти пояснюють слабшим.

Таку ступеневу систему можна впроваджувати на одному занятті або на кількох – при вивченні цілої теми.

Висновки. Безумовно, не всім викладачам будуть одразу вдаватися заняття з використанням інтерактивних технологій. Проте застосування їх уможливує фахове вдосконалення, стимулює на навчання разом зі студентами.

У той же час, якщо викладач проведе кілька таких занять, він зможе відчувати, як нова позитивна атмосфера в аудиторії стає додатковим стимулом роботи за інтерактивними технологіями.

Література

1. Цікава хімія : дидактичний мат. для студ. та викл. пед. навч. закладів / збрала та упоряд. Г. М. Давидюк. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 112 с.

2. Дудник В. В. Інноваційні технології на уроках хімії / В. В. Дудник. – Т. : Навч. кн. – Богдан, 2008.

3. Попель П. П. Хімія, 10 клас / П. П. Попель. – К. : Академія, 2012. – 352 с.

4. Турищева Л. В. Нестандартний урок хімії / Л. В. Турищева. – Х. : Основа, 2006. – 112 с. – (Б-ка журн. «Хімія»; вип. 1046).